

R 17 // 608

INCHES 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

9
DE VERBO.
Futurum.

Amator, Amemur.
Docetor, tu, ille. Doceamur.
Legitor, Legamini. minor, antor.
Auditor, Audiamur.

Optativi praesens.

Amaret, veris Amaremur.
Vltiam Doceret, vel Doceremur, remini.
Legeret, vere Legeremur, rentur.
Audirer, retur. Audiremur.

Præteritum perfectum, &
plusquamperfectum.

Amatus, essem vel fui. Amati, essemus vel fuisset.
Doctus, ssem, esses vel Docti, mus, essetis vel
Lectus, fuisset, esset Lecti, fuissetis, essent vel
Auditus, vel fuisset. Auditi, fuissent.

Futurum.

Amer, eris vel ere, etur. Amemur, emini, entur.
Docear, } aris vel Doceamur } amini.
Legar, } are, atur. Legamur, } antur.
Audiar, } are, atur. Audiamur, } antur.

D Sub-

9
DE VERBO.

Futurum.

Amator,		Amemur,	
Docetor,	tu, ille.	Doceamur,	
Legitor,		Legamur,	minor, antor.
Auditor,		Audiamur,	

Optativi præsens.

Amarer, veris Amaremur,
 Docerer, vel Doceremur, remini,
 Legerer, vere Legeremur, rentur.
 Audirer, retur. Audiremur,

Præteritum perfectum, &
 plusquamperfectum.

Amatus, essem vel fui. Amati, essemus vel fuisset.
 Doctus, essem, esses vel Docti, mus, essetis vel
 Lectus, fuisset, esset Lecti, fuissetis, essent vel
 Auditus, vel fuisset. Auditi, fuissent.

Futurum.

Amer, eris vel ere, etur.	Amemur, emini, entur.
Docear, } aris vel	Doceamur } amini,
Legar, } are, atur.	Legamur, } antur.
Audiar, } are, atur.	Audiamur, } antur.

D

Sub-

DE VERBO.

Actiue vocis.

Subiunctiui præsens.

SING.

PLVR.

Amen,	et.	Amenus,	etis, ent.
Doceam,	} as, at.	Doceamus,	} atis, ant.
Cum Legam,		Legamus,	
Audiam,		Audiamus,	

Præteritum imperfectum.

Amarem,	Amaremus,
Docerem,	Doceremus,
Legerem,	Legeremus,
Audirem,	Audiremus,

Præteritum perfectum.

Amauerim,	Amauerimus,
Docuerim,	Docuerimus,
Legerim,	Legerimus,
Audiuerim,	Audiuerimus,

Præteritum plusquamperfectum.

Amauissem,	Amauissemus,
Docuissem,	Docuissemus,
Legissem,	Legissemus,
Audiuissem,	Audiuissemus,

Futu-

DE VERBO.

Passiue vocis.

Futurum.

Amatum	} iri.
Doctum	
Lectum	
Auditum	

Supina.

Amatu.
Doctu.
Lectu.
Auditu.

Gerundia & Supina extra seriem orationis nihil significant.

Participia.

Præteritum.

Amatus
Doctus, a,
Lectus, um.
Auditus,

Futurum.

Amandus,
Docendus, a,
Legendus, um.
Audiendus,

D4

DE

DE VERBO.
DE VERBIS QVAE
modis & temporibus cer-
tis deficiunt.

Memini. Odi. Coepi.

Indicativus praesens.

Memini, meministi, meministi, Plur:
Meminimus, meministis, meministis, vel ere.

Imperfectum, ut inferius in plusquamperfecto.

Perfectum, ut indicat in praesens per omnia habet.

Plusquamperfectum.

Memineram, ras, rat, Plur: ramus, ratis, rant.

Imperativi Futurum.

Memento, Pluraliter Mementote.

Optativi plusquamperfectum.

Vicinam Meminissem, ses, set, Plur: Meminissemus, setis, sent.

Subiunctivi perfectum.

Cum Meminerim, ris, rit, Plur: Meminerim, ritis, rint.

Præteritum plusquamperfectum.

Cum Meminissem, ses, set, Plur: Meminissemus, setis, sent.

Futurum.

Cum Meminero, ris, rit, Plur: Meminerimus, ritis, rint.

Infinitivi perfectum, & plusquamperfectum.

Meminisse. Cæteris caret.

Inquio & inquā.

Indicativi praesens. Inquio & inquā, inquit,
inquit. Pluraliter: Inquimus, inquunt.

Præ-

DE VERBO.

Præterito perfecto. Inquisti, inquit.

Futuro. Inquies, inquit.

Imperativo. Inque, inquiat.

Futuro. Inquito.

Cæteris caret.

Aio.

Aio.

Indicatio, Aio, ais, ait Pluraliter: aiunt.

Imperfecto, Aiebam, bas, bat. Plur: aiebant.

Perfecto, Ai, aisti, ait. Plur: aimus.

Imperativo, Ai, ut vel ai, vel nega. Tere:

Optativi Futuri, & praesens Subiunctivi, aias, aiat.

Participii, aientis, aientis. Cætera desiderantur.

Forem.

Forem.

Optativi praesens & imperfectum, & Subiunctivi

imperfectum, forem, foris, foret, pro essem, es-

ses, esset Pluraliter: forent, pro essent.

Futurum infinitivi, Fore, pro futurum esse.

Faxo.

Faxo.

Indicativi futurum est Faxo, pro faciam.

Subiunctivo, faxim, faxis, faxit. Pluraliter: fa-

xitis, faxint.

Quæso.

Quæso.

Quæso, quæsumus, primam habet personam
præteritis indicativi.

Salve, Aue, Vale.

Salve, Aue.

Imperativo, Aue, Salve. Plur: Aue, Salve.

Vale.

Infinitivo, aue, salve.

Ausim.

Ausim.

Subiunctivo, ausim, ausis, ausit. Pluraliter: ausint.

Dicitur pro ausus sim, &c.

De

Inft

DE VERBO.

Infit.

Infit.

Infit, tertia persona indicatiui. pro incipit, vel inquit.

Defit.

Defit.

Defit, tertiam personam habet indicatiui, & præsens infinitiui, Deferi.

Ouat.

Ouat.

Ouat, tertiam personam habet indicatiui. Participium, ouans, ouantis.

Imperso-
nalia.

DE IMPERSONALIBUS.

Coniugatio Impersonalium, tam actiua quam passiua vocis, imitatur personalium regulas, ut: Placet, placuit. Vacat, vacauit. Nā tertia tantum personae casum habent: Carentiq; Supinis & Gerundijs.

DE PARTICIPIO.

Quid est Participium?

Est nomen verbale, significans tempus.

Participium quot accidunt?

Sex.

DE PARTICIPIO.

Tri. { Præsens in ns } { loquens. }
 { Præteritum in tus } { locutus. }
 { Futurum in rus } { locuturus. }

Quæ significant cōmuniter?

Quæ descendūt à verbo cōmuni, ut: criminans.

Quot participia descendunt à verbo communi?

Quatuor. { Præsens in ns } { criminans. }
 { Præteritum in tus } { criminatus. }
 { Futurum actiui in rus } { criminaturus. }
 { Futurū passiuum in dus } { criminandus. }

Declinationes participiorum quot sunt?

Tres priores nominum.

Regula.

Omnia participia fœminina sunt primæ declinationis nominum, Masculina & neutra sunt secundæ. Quæ verò sunt Omnis generis, ad tertiam nominum declinationem pertinent.

PARTICIPIORVM
degeneratio in nomina.

Quot modis degenerant participia in nomina?

Quatuor

Cur sit in-
entum, vi-
de in Do-
mato.

DE PARTICIPPIO.

Quatuor modis.

PRIMO. Compositione, ut: indoctus. Indoceri enim non dicitur.

SECUNDO. Amisso verbi casu, ut cum dicimus: Fugitans litum. Amans pecunie, &c.

TERTIO. Cum temporis significationem desponunt, ut: Doctus, tum absolute hominem doctrina praeeditum significat. Sic: Laudandus, Amandus, cum significat dignum qui ametur.

QUARTO. Ea quae comparantur, & casus comparationis recipiant, ut: Nemo est me amantior praceptoris. Et, Homerus doctior fuit Antimacho.

DE ADVERBIO.

Quid est Aduerbiū?

Ve bene uere.

Est quod actionis aut passionis circumstantiam una uoce effert.

Aduerbio quor accidunt?

Quatuor. { Species,
Significatio,
Comparatio, &
Figura.

SPE-

DE PARTICIPIO.

Quatuor modis.

PRIMO. Compositione, ut: *indoctus*. *Indoceri* enim non dicitur.

SECUNDO. Amisso verbi casu, ut cum dicimus: *Fugitans litium*. *Amans pecuniam*, &c.

TERTIO. Cum temporis significationem designant, ut: *Doctus*, tum absolute hominem ad doctrinam praeditum significat. Sic: *Laudandus*, *Amandus*, cum significat dignum qui ametur.

QUARTO. Ea quae comparantur, & casus comparationis recipiant, ut: *Nemo est me amantior praceptoris*. Et, *Homerus doctior fuit Antimacho*.

DE ADVERBIO.

Quid est Adverbium?

Ut bene vivere.

Est quod actionis aut passionis circumstantiam una voce effert.

Adverbio quor accidunt?

Quatuor. { Species,
Significatio,
Comparatio, &
Figura.

SPE-

*Kézikönyvünkben RMNY 628 számmal
nehük fel.*

Ismeretlen kelezsvári nyomtatvány töredéke.

Molnár Gergely: Elementa grammaticae latinae pro recta scholasticae juventutis institutione ex praecipuis grammaticorum praeceptis. Claudiopoli 1577-1602. Typ. Heltai

Betűtipusok a kelezsvári műhelyből. Címleírás RMK II 72 alapján.

Molnár e grammatikájának XVI. századi kiadásait példányból eddig nem ismertük; csak irodalmi utalásokból és a XVII. századi kiadások előszavából tudtunk létezésükről. A legkorábbi teljes példányból is ismert kiadása Alvinczi Péter átdolgozásában Debrecenben 1602-ben jelent meg /MagyKszle 1943: 431/. Az ezzel való összevetésből állapítottam meg, hogy ez a töredék Molnár latin nyelvtanának része. Az 1602-i kiadástól eltérően a négy coniugatio itt nem külön-külön, hanem párhuzamosan az igemódok és igeidők sorrendjében, táblázatszerűen áttekinthető elrendezésben található. Alvinczi nyilván azért változtatott ezen, mert betoldotta a magyar értelmezéseket is és azok tipográfiai szempontból áttekinthetetlenné tették volna a párhuzamos elrendezést. A participiumokról és az adverbiumról szóló részek azonban teljesen azonosak; itt Alvinczinél sincs magyar értelmezés.

A megjelenés idejére a következő szempontok szolgálnak. Terminus ante quem: 1602, mert ezután Molnár grammatikája husznál több kiadásban az Alvinczi-féle elrendezést adja. Terminus post quem: A D1-D8 levélpáron a kelezsvári papírmalom címeres vízjegye látható, amelyet 1577-ben kezdtek használni.

Megállapításaimat a MagyKvszemlében beadott cikkemben publikálom.

Budapest, 1968. okt. 11.

Holl Béla

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1802

Budapest VIII, Múzeum körút 14.

RM II. 608.

Malus, Gregorius;

Elementa grammaticae

Claudiopoli, ~~1556~~ ?

ca. 1577

Unikum!

RMK II 72 [?]

Törökdel

Hivatalból
Díjtalányozva!

MTA kinyúl.
talajdon

R.M. II, 608